

Наука і життя: сучасні тенденції. 2015. № 3. С. 119-122.

3. Ландіна Л.В. Проблемні питання кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 304 Кримінального кодексу України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. Вип. 1. С. 285-286.

УДК 347.56:614.25(043.2)

Мамашова М.І., здобувачка вищої освіти
першого(бакалаврського) рівня,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна
Науковий керівник: Степаненко О.В., к.ю.н., доцент

«ЛІКАРСЬКА ПОМИЛКА» ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМА

Однією з найважливіших причин падіння довіри населення до медицини є помилки лікарів, за які вони повинні відповідати в будь-якому випадку, оскільки життя та здоров'я – найцінніші блага людини.

Правове визначення лікарської помилки в медичному аспекті є необхідним із тією метою, щоб правильно регламентувати її наслідки. Питаннями лікарських помилок займались у своїх наукових дослідженнях І. Давидовський, Р. Майданик, О. Прасов, А. Савицька, С. Стеценко, С. Шевчук та ін.

Специфіка медицини полягає в тому, що вона, з одного боку, пов'язана з вищими соціальними цінностями – життям і здоров'ям людини, з іншого – з особистісними якостями лікаря. Термін «лікарська помилка» не є юридичним поняттям і не міститься у Цивільному кодексі України. Це поняття медичне, проте сприймається як правопорушення. Відомий патологоанатом, академік І. Давидовський писав, що до лікарських помилок треба відносити лише добросовісну помилку лікаря, яка базується на недосконалому сучасному стану медичної науки та її методів дослідження, викликана особливостями перебігу захворювання окремого хворого або ту, що пояснюється нестачею знань чи досвіду лікаря.

Під лікарською помилкою розуміють також помилку лікаря під час виконання своїх професійних обов'язків, що є наслідком сумлінної омани, яка не містить ознак складу злочину або ознак провини [1, с. 188-202].

Лікарська помилка – помилка лікаря в професійній діяльності, унаслідок сумлінної омани за відсутності необережності, недбалості або неуцтва [2, с. 44].

Згідно з іншою точкою зору лікарською помилкою є помилкове визначення хвороби лікарем (діагностична помилка) або неправильний

лікарський захід (операція, призначення ліків тощо), обумовлені сумлінною оманю лікаря [3, с. 75].

Головна відмінність помилки від інших дефектів лікарської діяльності полягає у виключенні умисних злочинних дій - необережності й халатності, а також неуцтва. Отже, помилки лікарів - наслідок складності медичної науки й індивідуальних особливостей хворих людей, як відзначають авторитетні вчені-медики. Важливо не розширювати визначення лікарських помилок, тобто в основі має бути сумлінне ставлення до справи.

У медичному середовищі вважається, що лікарська помилка є не правовою проблемою, а медичною (організаційно-методичною) [5].

Розглядаючи проблему лікарських помилок, варто виділити такі основні положення:

- у світі не існує єдиного загальноприйнятого визначення лікарської помилки;

- юридично найбільш відповідальним моментом є відрізнення помилки від елементарного неуцтва (відсутність знань, безграмотність), недбалості, злочину;

- у медицині хоча й рідко, проте має місце фактор випадковості, який важко спрогнозувати та який може обумовити непередбачені наслідки;

- проблему лікарських помилок не можна зводити тільки до питань діагностики й лікування [6].

Вважаємо, що лікарську помилку треба розглядати як дії або бездіяльність медичного працівника, які призвели до негативних для здоров'я чи життя пацієнта наслідків, а саме помилки, які допускають медичні працівники, що необґрунтовано відступають від встановлених медичних стандартів, діють необережно, самовпевнено чи допускають необґрунтований ризик за недостатності досвіду чи знань. Такі помилки можливі, наприклад, під час неуважного обстеження, неадекватної оцінки клінічних і лабораторних даних, неврахування чи переоцінки результатів консультацій інших спеціалістів, а також під час недбалого виконання операцій та інших лікувально-профілактичних заходів, догляду та спостереження за пацієнтом, загальної незадовільної організації різних етапів медичних послуг у медичному закладі, зокрема під час ведення документації, порушення деонтологічних та інших вимог щодо інформування пацієнта про стан його здоров'я.

О. Прасов вважає, що лікарські помилки необхідно розглядати в широкому та вузькому розумінні: у широкому розумінні це винні й невинні діяння, а у вузькому розуміння це лише невинні діяння медичних працівників [7, с. 12].

С. Шевчук зазначає, що лікарською помилкою є дії (бездіяльність) виконавця медичних послуг, що не порушують правил, встановлених законами та звичаями в медицині, не пов'язані з недобросовісним і

недбалим ставленням до медичної діяльності, що виконується, однак які зумовили заподіяння шкоди або смерть пацієнта внаслідок добросовісної помилки, що сформувався за об'єктивних, не залежних від виконавця медичних послуг причин, які не можна було передбачити (атипове протікання хвороби, невідома хвороба, анормальні анатомічні особливості організму пацієнта, недосконалість діагностики тощо) [8, с. 167-168].

Підтримуємо позицію А. Савицької, яка вважає, що лікарська помилка охоплює не всі випадки неналежного (протиправного) лікування, а лише ті, у яких оцінка лікування дається з точки зору теорії медицини, медичних знань [9, с. 193].

У «Новому тлумачному словнику української мови» В. Яременка та О. Сліпушко зазначено, що помилка – це неправильність у вчинках, діях; неправильна думка, хибне уявлення про когось, щось [10, с. 787].

Отже, враховуючи таке визначення помилки, необхідно погодитися з точкою зору, що лікарська помилка охоплює як винну дію (бездіяльність), що за несприятливих наслідків для пацієнта зумовлює юридичну відповідальність медичного працівника, так і невинну дію (бездіяльність), яка за несприятливих наслідків для пацієнта не зумовлює юридичної відповідальності медичного працівника. Отже, лікарську помилку можна розглядати як у широкому, так і у вузькому розумінні: у широкому розумінні це буде як винне, так і невинне діяння, а у вузькому розуміння це лише невинне діяння медичних працівників.

Одним із видів порушень у медичній сфері є лікарська помилка. Вона відрізняються від помилок в інших видах послуг. Однією з помилок є ненадання медичної послуги, коли терапія є необхідною. Цей вид помилки має різні підстави: помилка в діагнозі, ненадання внаслідок нерозуміння стану хворого. З правової точки зору йдеться про випадки, коли звернулися за медичною послугою. Підвидом цієї помилки є несвоєчасність надання послуги, коли терміновість була необхідною.

Наведемо приклад такої помилки. Так, хірург, маючи на меті операційне втручання в іншій клініці, залишив без медичної опіки протягом 33 годин свого пацієнта, унаслідок чого останньому пізніше необхідно було зробити ампутацію пальця. Після операції пацієнта залишили в його палаті без нагляду, унаслідок чого він отримав інфаркт і через тиждень помер. Однак винним суд визнав не хірурга, а анестезіолога.

Медична послуга має бути надана у відповідному місці уповноваженою особою та своєчасно. Помилка може полягати в неналежній старанності. Лікар зобов'язаний попередити такі помилки.

Також помилкою буде передозування ліками. Треба контролювати вплив на здоров'я людини речовин, опромінювання та інших втручань. Передозуванням у юридичному аспекті є порушення обов'язку не нашкодити.

Порушенням є також побічні помилки. Наприклад, хірург забув хірургічну серветку в тілі пацієнта.

Щоб запобігти помилці в діагнозі, лікар повинен здійснити повне опитування пацієнта щодо перебігу хвороби. При цьому потрібно дотримуватися медичних стандартів. Важливе значення має й суб'єктивна сторона - турботливість лікаря.

Про труднощі встановлення діагнозу у хворих, що лікувалися й померли в стаціонарі, свідчать дані про те, що постійно зустрічаються розбіжності клінічного й патологоанатомічного діагнозу. При цьому, правда, треба врахувати, що цей показник залежить не тільки від постановки діагностичного процесу в клініці, а й від організації патологоанатомічної служби, кваліфікації та принциповості патологоанатома й головного лікаря.

Оскільки лікарські помилки можуть виникати в результаті недостатнього рівня знань та умінь конкретного фахівця, кожен медичний працівник зобов'язаний постійно поповнювати свої професійні знання, беручи участь у конференціях, проводячи консультації з іншими, більш професійно підготовленими, фахівцями, вивчати спеціальну медичну й іншу літературу. При цьому обов'язок лікаря постійно покращувати свої професійні знання є також юридичним обов'язком.

Найбільшими прихильниками правової неосудності помилкових дій медичних працівників є їх колеги. Вони вважають, що помилки в медичній практиці найчастіше виникають через складність функціонування організму людини та неконтрольованість патології, на яку впливає лікування.

Таким чином, традиційна для медиків позиція зрозуміла: лікарська помилка - це випадковий збіг обставин або наслідок недосконалості медичної науки й техніки.

Вона не є результатом халатного, безвідповідального ставлення лікаря до своїх обов'язків, неущта чи злочинної дії. Тобто за такої помилки вина медичного працівника відсутня, узагалі немає складу правопорушення, а тому притягнення до правової (цивільної чи іншої) відповідальності бути не може.

Пропонуємо доповнити Основи законодавства України про охорону здоров'я такою статтею: «Лікарська помилка – це правомірні й обґрунтовані дії чи бездіяльність особи, яка надає медичні послуги, що виражається в неправильно поставленому діагнозі, неправильному виборі методу або засобів лікування, що призвело до заподіяння шкоди здоров'ю пацієнта, за відсутності в діях (бездіяльності) медичного працівника умислу чи інших ознак складу цивільного правопорушення».

Література

1. Акопов В.И., Маслов Е.Н. Право в медицине. Москва: Книга-сервис,

2002. 352 с.

2. Большая медицинская энциклопедия: в 30-ти т. Москва: Советская энциклопедия, 1976. Т. 4. 584 с.

3. Юридический словарь / под ред. П.И. Кудрявцева. Москва: Наука, 1956. 687 с.

4. Федорова М.Ю. Медицинское право: учеб. пособие для вузов. Москва: Гуманит. центр ВЛАДОС, 2003. 320 с.

5. Кашликов А. Цена ошибки. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/234>

6. Акопов В.И. К истории судебной ответственности врачей. *Медицина*. 2001. № 10(64). С. 37-46.

7. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2007. 16 с.

8. Шевчук С.С. Правовое регулирование возмездного оказания медицинских услуг: реалии и перспективы. Ставрополь: Сев-Кав. ГТУ; Ставропольсервисшкола, 2001. 232 с.

9. Савицкая А.Н. Возмещение ущерба, причинённого ненадлежащим врачеванием. Львов: Вища школа, 1982. 196 с.

10. Новий тлумачний словник української мови / укл. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ: Вид-во «Аконіт», 2004. Т. 2. 928 с.

УДК 343.3/.7(043.2)

Мацура Н.А., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів, Україна
Науковий керівник: Сосніна О.В., к.ю.н.

ЩОДО ОБ'ЄКТА СКЛАДУ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ)

Конституція України, а саме ст. 67 передбачає, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом [1]. При цьому, Розділом VII Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачено кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, серед яких виділяють кримінальні правопорушення проти системи оподаткування і системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. До цієї групи правопорушень, зокрема відносять кримінальне правопорушення, передбачене ст. 212 КК України, а саме: «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)».

Під ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) розуміють сукупність дій фізичних або юридичних осіб, які є чи не є